TALOUDEN LIIKETTÄ JA SIVISTYSTÄ

LIIKESIVISTYSRAHASTO 100 VUOTTA

KANNATUSYHDISTYKSEN HALLITUKSEN PUHEENJOHTAJAT

1921–1930	Pankkiylitarkastaja J. Ax. Levonius
1930–1953	Vuorineuvos John Grundström
1954–1960	Kauppaneuvos Alwar Niklander
1960–1980	Varatuomari, pääjohtaja Matti Virkkunen
1980–1985	Ministeri Reino Rossi
1985–2000	Pääjohtaja, kauppatieteiden tohtori Jaakko Lassila
2000–2012	Kansleri, hallituksen puheenjohtaja, kauppatieteiden tohtori Matti Lehti
2012–2015	Hallituksen puheenjohtaja, vuorineuvos Maarit Toivanen-Koivisto
2015–	Pääjohtaja, hallituksen puheenjohtaja, työelämäprofessori, vuorineuvos Reijo Karhinen

1910–

1919
Suomalainen Liikesivistysrahasto päätetään perustaa

1911
Kauppakorkeakoulu aloittaa toimintansa Fabianinkadulla

1914–1918
ensimmäinen maailmansota

1917
Suomi itsenäistyy

1918
Suomen sisällissota

1920–

1920
Suomalaisen Liikesivistysrahaston Kannatusyhdistys r.y. perustetaan

1922
rahaston ensimmäiset apurahat

1920
kauppatieteiden kandidaatin tutkinto perustetaan

1929
New Yorkin pörssiromahdus, pula-aika alkaa Suomessa

1930–

1932
rahaston ensimmäinen apuraha väitöskirjatutkimukselle

1938
ensimmäinen erikoisrahasto perustetaan

1931
kauppatieteiden tohtorin tutkinto perustetaan

1937
Suomen ensimmäinen kauppatieteiden tohtori

1931
Suomen markka irrotetaan kultakannasta

1939
Suomen Kulttuurirahasto perustetaan

1940–

1946
ensimmäiset paikallistoimikunnat perustetaan, Kukkasrahasto perustetaan

1947
ensimmäinen *Merkkipäiväluettelo*, toimisto avataan Keskuskadulla

1948–1949
keräys Kauppakorkeakoulun uudisrakennusta varten

1949
toimisto avataan Vuorikadulla

1939–1945
toinen maailmansota

1950–

1956
rahasto alkaa tukea Kauppakorkeakoulun lisäksi Suomen muitakin korkeakouluja

1950
Kauppakorkeakoulun uusi rakennus valmistuu Runebergin-kadulla, Turun Kauppakorkeakoulu perustetaan

1952
Suomi saa maksettua sotakorvaukset

1957
Suomen markan suuri devalvaatio

1960–

1967
Kannatusyhdistys r.y:n sääntömuutos: nimeksi Liikesivistysrahasto, paikallisosastoista aluetoimikuntia

1965
Kauppakorkeakouluun perustutkimuksen osasto (vuodesta 1970 perustutkimuksen laitos)

1966
Vaasan kauppakorkeakoulu perustetaan

1963
Suomen rahauudistus

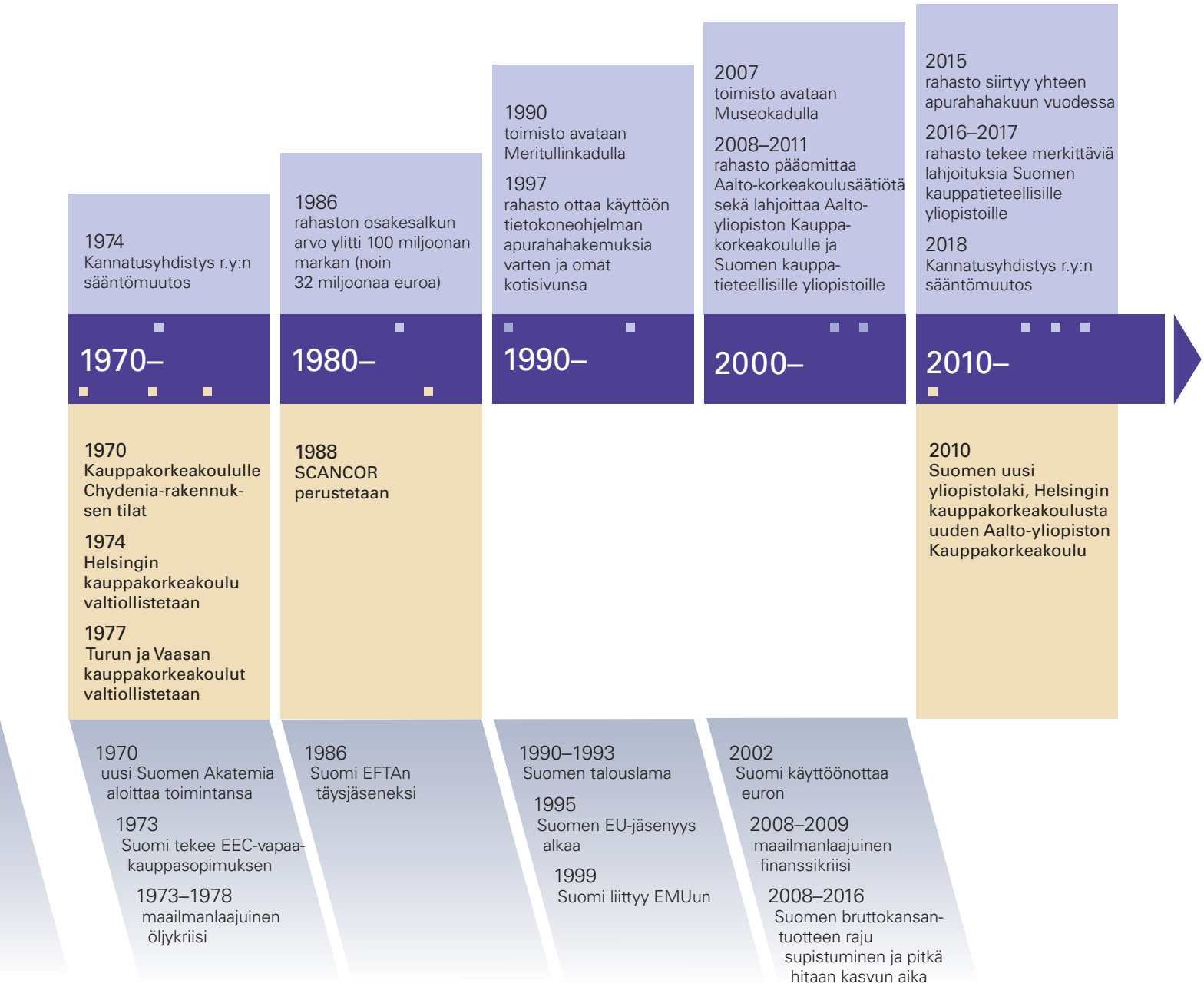
1967
Suomen markan suuri devalvaatio

SIHTEERIT / ASIAMIEHET

1919–1920	Filosofian tohtori Pekka Katara
1920–1930	Johtaja Juho Kauppi
1931–1932	Pankkiylitarkastaja J. Ax. Levonius
1932–1937	Professori Wäinö Bonsdorff
1938–1943	Kauppatieteiden tohtori Vilho Nurmilahti
1943–1946	Pankinjohtaja Juho Kauppi

TOIMITUSJOHTAJAT

1946–1961	Eversti Lasse Leander
1962–1965	Pankinjohtaja E. J. Saarinen
1966–1981	Ekonomi Väinö E. Notko
1981–1990	Ekonomi Lauri Noreila
1990–2011	Kauppatieteiden tohtori Kari Asp
2011–	Kauppatieteiden tohtori Johanna Vesterinen

Kuva: Sini Pennanen

Liikesivistysrahasto on juuriltaan vahvasti suomalainen instituutio. Perustamisvaiheemme nivoutuu kiinteästi maamme itsenäistymiseen valtiollisena toimijana ja yhteiskuntamme samanaikaiseen modernisoitumiseen. Itsenäisyytensä ensi askelia talousvaikeuksien keskellä ottanut kansakunta tarvitsi koulutettuja liikemiehiä. Perustajamme lukivat taitavasti oman aikansa toimintaympäristön kehitystä ja näin heidän ihailtava näkemyksellisyytensä johti Liikesivistysrahaston syntymiseen.

Vaatimattomista lähtökohdista ponnistanut rahastomme on vahvaan tahtotilaan tukeutuen askeltanut itsenäisen Suomen rinnalla 100 vuotta. Liikesivistysrahasto on tänään arvoiltaan ja taloudeltaan vahva toimija sekä haluttu ja arvostettu yhteistyökumppani. Koulutuksen ja tutkimuksen merkityksen tunnistaminen kestävän talouskasvun aikaansaamiseksi oli toimintamme alkuunpaneva voimanlähde. Sama henki ja tarkoitus ohjaa toimintaamme edelleen samoin kuin valmiutemme tunnistaa toimintaympäristömme muutosvoimat.

Juhlistamme pitkäaikaista toimintaamme hetkenä, jolloin sekä globaalit että Suomen omat uudistumistarpeet haastavat ehkä enemmän kuin koskaan. Samalla ne edellyttävät yhteiskunnilta, yrityksiltä ja yksityisiltä henkilöiltä uudistumiskykyä. Näkyvyys huomiseen on utuinen. Turbulentissa maailmassa tarve tutkijoiden ja elinkeinoelämän näkemyksellisyyttä edistäville kohtaamisille ja heidän väliselleen jatkuvalle dialogille on vahvassa kasvussa. Vain avoimen vuorovaikutuksen kautta voimme uskottavasti ja kestävästi rakentaa luottamusta tulevaan.

Suomi ja Liikesivistysrahasto ovat tahoillaan rakentaneet omat menestystarinansa. Julkisen rahoituksen täydentäjänä yksityisen sektorin taloudellisen tuen merkitys tieteellisen tutkimuksen ja koulutuksen hyväksi kasvaa. Liikesivistysrahasto on omalta osaltaan valmis vastaamaan tähän haasteeseen. Ydintehtävänämme on jatkossakin tukea elinkeinoelämämme toimintaedellytyksiä ja yhteiskunnan hyvinvointia edistäviä hankkeita apurahoin. Vahvan taloutemme ja toimintaamme vahvasti sitoutuneiden yhteistyökumppaneidemme ja ystäviemme turvin katsomme luottavaisesti tulevaisuuteen.

Reijo Karhinen
Vuorineuvos

LUKIJALLE

Liikesivistysrahasto on vaikuttanut vuosisadan ajan suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen erityisesti tukemalla liikesivistystä eli kauppa- ja taloustieteellistä tutkimusta, koulutusta ja tiedotus- ja julkaisutoimintaa ja kaupallisen alan koulutusta ja sitä kautta edistänyt myös professioiden kehitystä. Rahasto on ollut tukemassa uutta tietoa ja osaamista sekä luomassa uusia mahdollisuuksia talouselämän kehitystä varten: esimerkiksi yritykset ovat voineet hyödyntää rahaston tukemaa koulutusta henkilöstönsä palkkaamisessa ja hyödyntää rahaston tukemien tutkimushankkeiden tuloksia päätöksenteossaan.

Liikesivistysrahaston vaikuttavuus ja sitä kautta myös liikesivistyksen määrittely ovat vaihdelleet eri aikoina. Rahaston perustamisvaihe 1910-luvulla liittyi läheisesti fennomaaniseen liikkeeseen: perustajien keskeisenä tavoitteena ja visiona olivat suomenkielisten liikemiesten eli kaupallisen alan koulutusmahdollisuuksien parantaminen ja suomenkielisen liikesivistyseliitin muodostaminen sekä näin Suomen liike-elämän kehityksen edistäminen. Monet perustajajäsenistä olivat suomenkielisiä liikemiehiä ja mukana muun muassa Kansallis-Osake-Pankin ja muiden fennomaanisten yritysten toiminnassa.

Suomen talouselämän keskeisien vaikuttajien lisäksi Liikesivistysrahaston toiminnassa on ollut mukana alusta alkaen Kauppakorkeakoulun (myöhemmin Helsingin kauppakorkeakoulu ja Aalto-yliopiston Kauppakorkeakoulu) opettajia ja

kasvatteja. Yksityinen suomenkielinen Kauppakorkeakoulu perustettiin Helsingissä vuonna 1911, mutta korkeakoulun rahoitus oli epävarmalla pohjalla. Suomalaisen Liikesivistysrahaston alkuperäinen päätehtävä oli kerätä lahjoituksia ja tukea apurahoilla Kauppakorkeakoulua, sen opettajia ja tutkijoita sekä opiskelijoita. Sen lisäksi rahasto pyrki edistämään Suomen muuta liikesivistystä tukemalla kaupallisia oppilaitoksia ja luento- ja valistustoimintaa ympäri maata sekä tieteellistä tutkimus- ja julkaisutoimintaa ja ulkomaan opintomatkoja.

Liike-elämän edustajat ja Kauppakorkeakoulun opettajat ja kasvatit ovat tehneet Liikesivistysrahastolle useita lahjoituksia. Niiden avulla he puolestaan ovat halunneet olla mukana edistämässä rahaston tavoitteita ja jatkuvuutta eli talouselämän tulevaisuutta sekä myös halunneet kiittää siitä tuesta, jota he ovat saaneet Liikesivistysrahastolta esimerkiksi oman koulutuksensa tai yrityksensä henkilöstön koulutuksen tukemisen kautta.

Kauppakorkeakoulu ei ollut aluksi yliopistotasoinen, sillä korkeakoululla ei ollut tieteellisiä tutkintoja. Tämän vuoksi uusi rahasto pyrki tukemaan Kauppakorkeakoulun toimintaa mutta myös sen opettajien ja tutkijoiden tieteellistä toimintaa, oppikirjojen tekemistä ja ulkomaan opintomatkoja, ja siten edistämään kauppatieteiden akatemisoitumista, muuttumista yliopistotasoiseksi. Korkeakoulu saikin tieteelliset tutkinnot 1930-luvun alkuun mennessä, ja ensimmäinen kauppatieteiden tohtorin tutkinto suoritettiin vuonna 1937. Liikesivistysrahasto tuki 1920–1930-luvuilla Kauppakorkeakoulun opettajien ulkomaanmatkoja etenkin Saksaan ja näin oli myös vahvistamassa liiketaloustieteiden saksalaisen tutkimustraditionasemaa Suomessa.

Toisen maailmansodan jälkeen kauppatieteet muuttuivat, kun angloamerikkalainen tutkimustraditio alkoi levitä Suomeen ja syrjäyttää saksalaista tutkimustraditiota. Tätä Suomalainen Liikesivistysrahasto edisti heti sodan jälkeen etenkin myöntämällä runsaasti apurahoja etenkin Yhdysvalloissa tehtävää tutkimusta ja opiskelua varten. Samaan aikaan 1940-luvun loppupuolella Suomalainen Liikesivistysrahasto uudisti toimintatapojaan ja muun muassa perusti pysyvän toimiston ja koko maan kattavan paikallisosastojen verkoston. Sen avulla Liikesivistysrahasto halusi profiloitua valtakunnalliseksi talouselämän kulttuurirahastoksi. Aluetoiminnan merkitys korostui entisestään, kun 1950-luvulta alkaen Helsingin ulkopuolelle perustettiin uusia kauppakorkeakouluja ja yliopistoihin kauppatieteellisiä tiedekuntia. Liikesivistysrahastolla olikin Suomen muihin tiedesäätiöihin verrattuna ainutlaatuinen lahjoitusten hankintakoneisto.

Helsingin Kauppakorkeakoulun muuttuminen valtiolliseksi oppilaitokseksi vuonna 1974 muutti merkittävällä tavalla Liikesivistysrahaston toimintatavoitteita. Kauppakorkeakoulun toiminta-avustusten sijaan rahasto alkoi aikaisempaa enemmän myöntää tukea tutkijoiden tutkimustyöhön ja tutkimusprojekteihin sekä koulu-

tukseen ja opiskeluun ulkomailla. Samaan aikaan 1970-luvulla kauppatieteiden tutkijakoulutus alkoi kehittyä Suomessa.

1980-luvulta alkaen kauppatieteiden tutkijakoulutus ja sen tukeminen lisääntyivät. Liikesivistysrahaston myöntämät apurahat kokopäiväiselle väitöskirjatutkimustyölle lisääntyivät merkittävästi 1990-luvun alkupuolella. Vuonna 1988 seitsemän pohjoismaista kauppakorkeakoulua perustivat Stanfordin yliopiston yhteyteen SCANCOR-yhteistyön (Scandinavian Consortium for Organizational Research), ja 1990-luvun alkupuoliskolla perustettiin valtakunnallinen kauppatieteellisen alan tutkijakoulu KATAJA. Näiden molempien toimintaa Liikesivistysrahasto on tukenut alusta alkaen. Yliopistouudistuksen ja korkeakoulujen valtionrahoituksen leikkausten yhteydessä 2000-luvulla Liikesivistysrahasto on ollut merkittävä Helsingin kauppakorkeakoulun eli vuodesta 2010 Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulun sekä muiden suomenkielisten kauppatieteellisten korkeakoulujen tukija.

Tero Halonen
filosofian tohtori

Suomenkielinen koulutus oli keskeisiä poliittisia kysymyksiä 1800-luvun lopulla. Ensimmäinen suomenkielinen kaupallinen oppilaitos, Kuopion Kauppakoulu perustettiin vuonna 1887. Kuvassa kauppakoulun rakennus 1900-luvun alussa.

Kuva: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo KUHMU.

III

ALKUVAIHEET

Perustamis- ja suunnittelukausi

Marraskuun 1919 kokouksen jälkeen alkoi rahaston varsinainen perustamis- ja suunnitteluvaihe. Tuota aikaa leimasi voimakas innostuneisuus. Kokouksen valitsema 16 hengen toimikunta alkoi ripeästi valmistella keräystä ja rahaston perustamista eli kysymyksiä, jotka olivat jääneet auki marraskuun kokouksessa. Koska tulevan rahaston keskeinen tehtävä näytti olevan Kauppakorkeakoulun aseman ja tulevaisuuden turvaaminen, toimikunta nimitti itseään aluksi Kauppakorkeakoulukomiteaksi. Sen puheenjohtajaksi valittiin pankinjohtaja J. Ax. Levonius. Jäseninä oli liike-elämän eri toimialojen edustajia. Toimikunta kokoontui ahkerasti, ja tammikuun 1920 loppuun mennessä se oli pitänyt jo seitsemän monen tunnin kokousta.

Toimikunnan mielestä ensimmäinen tehtävä oli palkata rahastolle vakinainen sihteeri, joka olisi myös yhteiskunnallisesti aktiivinen henkilö. Tehtävään valittiin aluksi Kauppakorkeakoulun saksan kielen lehtori Pekka Katara, mutta hän sairastui. Sihteeriksi saatiin lopulta toimikunnan jäsen, Kirja-Osakeyhtiö Tieto Oy:n toimitusjohtaja Juho Kauppi, joka alkoi hoitaa myös rahastonhoitajan tehtäviä. Sihteerin palkaksi määrättiin 2 500 markkaa (noin 1 000 euroa) kuukaudessa. Palkanmaksua ja muita menoja varten toimikunta sai aluksi Kauppakorkeakoulun kassasta 12 000 markan (noin 5 000 euroa) lainan, joka maksettiin takaisin maaliskuussa 1920.

Toimikunta valitsi lisäksi keskuudestaan työvaliokunnan tekemään varsinaista rahaston valmistelutyötä. Siihen kuuluivat puheenjohtajana Levonius, varapuheenjohtajana rehtori Wäinö Bonsdorff, lehtori Pekka Katara, liikemies Juho Kuosmanen, Palovakuutus-Osakeyhtiö Pohjolan toimitusjohtaja K. A. Paloheimo ja tekstiilitehtailija, kauppaneuvos Alfred Viljanen sekä joulukuusta 1919 alkaen Keskuskauppakamarin yliasiamies, maisteri Kyösti Järvinen ja Jyväskylän kauppakoulun entinen johtaja, konttorikoneiden maahantuontiin erikoistuneen Oy Systeman toimitusjohtaja, filosofian maisteri Arvi Kuha.

PEKKA KATARA

Lehtori Pekka Katara (1882–1971) oli Suomalaisen Liikesivistysrahaston ensimmäinen sihteeri vuosina 1919–1920. Hän oli Kauppakorkeakoulun saksan kielen lehtori 1912–1938, kirjastonhoitaja 1920–1927 ja vararehtori 1919–1938 sekä Helsingin yliopiston germaanisen filologian professorin viransijainen 1930–1937 ja 1941–1944 ja germaanisen filologian ylimääräinen professori 1938–1952 ja kauppaoppilaitosten tarkastaja 1928–1952. Lisäksi tohtori Katara oli Kauppakorkeakoulun Ylioppilaskunnan inspehtori 1915–1917 ja Suomen Liikeapulaisten Liiton puheenjohtaja 1926–1929. Pekka Katara kirjoitti sanoma- ja aikakauslehtiin useita käytännöllis-kaupallisia artikkeleita ja julkaisi vuonna 1925 *Suomalais-saksalaisen sanakirjan*, josta on otettu monia painoksia.

Toimikunta pohti heti aluksi uuden rahaston nimeä. Se halusi nimen sopivan mahdollisimman hyvin niihin tavoitteisiin, joita varten uusi rahasto oli marraskuun kokouksessa haluttu perustaa – ei siis pelkästään Kauppakorkeakoulun pelastamiseksi, vaikka korkeakoulun vaikea tilanne oli uuden rahaston perustamisen keskeisin syy, vaan myös turvaamaan kaupallista koulutusta ja tutkimustyötä. Tämän vuoksi toimikunta hyväksyi yksimielisesti Kyösti Järvisen ehdottaman nimen Suomalainen Liikesivistysrahasto ja hylkäsi esimerkiksi nimiehdotukset Kauppakorkeakoulun Kannatusrahasto, Kauppakorkeakoulurahasto ja Suomen Liikemiesten Sivistysrahasto.

Toimikunta halusi tehdä rahaston perustamisesta kansallisesti merkittävän asian, jotta hanke saisi julkisuutta ja kannatusta. Tarkoitus ei siis ollut kytkeä uutta rahastoa pelkästään liike-elämän vaan koko kansakunnan kehittämiseen. Rahaston nimeen tuli suomalainen-sana, sillä rahaston perustajat halusivat nimen selvästi korostavan suomenkielisyyttä ja sitä että tarkoitus oli tukea nimenomaan suomenkielistä Kauppakorkeakoulua ja suomenkielisten liikesivistystä eli kaupallisen alan koulutusta, valistustoimintaa ja tutkimusta sekä saada suomenkieliset talousvaikuttajat tekemään lahjoituksia rahastolle.

Valmisteleva toimikunta pohti uuden rahaston järjestysmuotoa ja päätyi joulukuussa 1919 siihen, että rahaston hoidosta vastaisi kannatusyhdistys. Sen avulla haluttiin taata parhaiten mahdollisuus käyttää rahaston lahjoituksia uusiin ja ajankohtaisiin käyttötarkoituksiin eikä tiukasti sitoa lahjoituksia, kuten olisi tehty määrättyyn tehtävään perustetussa säätiössä. Tosin ennen vuoden 1931 säätiölakia Suomen säätiöiden toimintaa ei rajoittanut mikään laki, joten säätiötkin saattoivat järjestää toimintansa haluamallaan tavalla. Kannatusyhdistys saattoi myös lisätä ja ylläpitää lahjoittajien kiinnostusta rahastoa kohtaan, sillä kannatusyhdistyksessä lahjoittajat pystyivät valvomaan, että lahjoitukset käytettäisiin sovittuihin tarkoituksiin. Lisäksi Suomalainen Liikesivistysrahasto otti käyttöön samoihin aikoihin 1920-luvun alussa perustettujen suomenkielisten säätiöiden, Turun Yliopisto -nimisen säätiön ja Alfred Kordelinin Säätiön tavoin yksiportaisen hallintomallin, jossa hallitus vastasi säätiön toiminnasta. Sitä vastoin vuonna 1919 perustetulla Stiftelsen för Åbo Akademi -säätiöllä oli kaksiportainen hallintomalli, jossa hallituksen yläpuolella oli valtuuskunta.

Rahastotoimikunnan tavoitteeksi tuli saada mahdollisimman paljon julkisuutta uudelle rahastolle, jotta rahastokeräys onnistuisi. Tiedotusta varten toimikunta alkoi järjestää tilaisuuksia sekä laatia tiedotteita lehdistölle ja kirjeitä mahdollisille lahjoittajille. Tiedotustoiminnassa uudesta rahastosta tehtiin vahvasti isänmaallinen asia, joka liitettiin uuden itsenäisen Suomen rakentamiseen ja kehittämiseen. Tämä näkyi erityisesti siinä, että kun Suomi vietti ensimmäisen kerran kansallispäivänään itsenäisyyspäivää 6. joulukuuta 1919, tulevan rahaston toimikunta ja jäsenet

Itsenäisyyspäivän vietto.

Liikemiesten itsenäisyysjuhla.

Helsingin liikemiesten itsenäisyys-juhlassa Uudella seurahuoneella oli osanottajia yli 300. Kun jouhiorkes-teri oli soittanut Karjalan marssin, esittivät Laulu-Miehet useita lauluja.

Puheen isänmaalle piti pankinjoh-taja P. J. Hynninen kuvaillen sii-nä m.m. niitä vaaroja, jotka edelleen-kin uhkaavat maatamme. Mutta niin suuria, niin lukuisia, kuin nämä vaarat ovatkin, me emme sittenkään saa niistä lannistua. Suurempienkin vaarojen hetkellä on meidän säilytet-tävä itseluottamuksemme. Niin tot-

Suomalaisten liikemiesten juhla itsenäisyyspäivänä.

Alkaen muman lyhyen juhlaselostuk-sen täydennykseksi mainittakoon juh-lassa pidetyistä puheista seuraavat.

Pankinjohtaja P. J. Hynninen [illegible] itsenäisyydelle omistetussa [illegible] kuvaili aikoja ennen [illegible] ja sen ensi vuosia. Sil-lin oli suomalainen ajatus, suomalai-nen energia lamassa. Mutta silloisen [illegible] lamaannuksen takana pii-[illegible] kuitenkin kansan terve ydin. Kun [illegible] hetki maailmansodan muka-na tuli Suomen kansalle, osottautui [illegible] kansan terve voima varsinkin nuori-

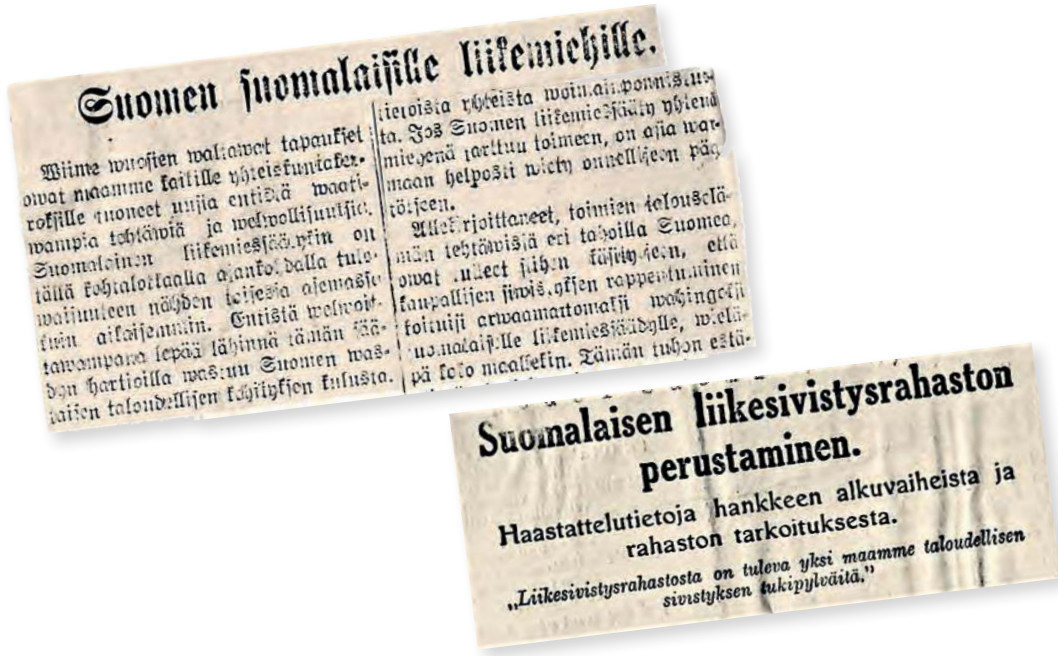
Jos me mielimme todellakin sekä säilyttää valtiollisen itsenäisyytemme että kehittää taloudellista elämäämme ja saattaa ulkovallat uskomaan, että meillä jotakin näytettävää on se-län takana, meidän täytyy uskaltaa porttimme avata ja ne näyttää. Olem-mehan kuulleet vielä viimeisinäkin ai-koina — se on jälkeä siitä riippuvai-suutemme ajasta —, että meitä luul-laan jonkinlaiseksi venäläisheimoksi tai ainakin venäläistynecksi joukkiok-si tai sitte joksikin lappalaisheimoksi, joka yhä elää porontalioissa, niinkuin

Korkeamman kauppasivistyksen välttämättömyydestä.

järjestivät isänmaalliset juhlailtamat Helsingin uudella Seurahuoneella. Itsenäisyyspäivän iltamien ohjelma keskittyi valtiollisen itsenäisyyden juhlistamiseen, mutta samalla juhla oli uuden rahaston julkistamis- ja tiedotustilaisuus. Koska rahastoa ei vielä ollut perustettu, liikemiesten juhlien virallisina järjestäjinä olivat Suomen Liikemiesyhdistys ja Helsingin Kauppiaitten Yhdistys.

Juhlassa kuultiin ensin Luottopankki Oy:n toimitusjohtaja P. J. Hynnisen isänmaallinen puhe. Sen jälkeen puhujana oli Kauppakorkeakoulun entinen kansantaloustieteen vanhempi opettaja, Kansallisen Kokoomuksen kansanedustaja ja eduskunnan pankkivaltuusmies Ernst Nevanlinna. Hän korosti vakaalla taloudellisella pohjalla olevan sivistyselämän merkitystä koko kansakunnan kehitykselle ja itsenäisyydelle. Suomi pystyi hänen mielestään nousemaan todellisen sivistyskansan asemaan suomenkielisen kaupallisen korkeakoulutuksen avulla: ”Itsenäinen Suomi tarvitsee suunnattoman paljon enemmän aineellista rikkautta, kuin mitä se toistaiseksi omistaa.” Ernst Nevanlinna korosti itsenäisen Suomen suomenkielisen kaupallisen korkeakoulutuksen merkitystä liike-elämälle ja kansantalouden tasapuoliselle kehitykselle. Hän painotti myös, että erään varakkaan ja maineikkaan saksalaisen raha- ja teollisuusruhtinaan ohjeiden mukaisesti rikkaiden liikemiesten tuli saada aikaan myös jotain pysyvää ja tukea yhteistä hyvää eikä vain keskittyä omien etujensa ajamiseen. Nyt liikemiesten piti tukea Kauppakorkeakoulun kehittämistä: ”Tähän tehtävään tarvitaan varoja ja paljon varoja, hyvin paljon varoja. Mutta Suomen liikemiehet ovat luulleet, että jos heidän omat joukkonsa ja ne, jotka ovat niitä lähellä, saadaan tajuamaan, mikä merkitys tällä asialla on, niin nämä varat tulevat löytymään. Toivokaamme, että tämä toivo ei petä. Toivokaamme, että Suomen liikemiehet todellakin osoittavat tajuavansa, mistä suurista asioista sekä heille itselleen että heidän maallensa tässä on kysymys ja että he kokoavat ne miljoonat,

Vasemmalla: *Uusi Suomi* 9.12.1919. Oikealla: *Kauppalehti* 9.12.1919. Oikealla alhaalla: *Kauppalehti* julkaisi 9.12.1919 kokonaisuudessaan tohtori Ernst Nevanlinnan puheen suomenkielisten liikemiesten itsenäisyysjuhlassa.

Suomen suomalaisille liikemiehille.

Suomalaisen liikesivistysrahaston perustaminen.

Haastattelutietoja hankkeen alkuvaiheista ja rahaston tarkoituksesta.

„Liikesivistysrahastosta on tuleva yksi maamme taloudellisen sivistyksen tukipylväitä."

Ylhäällä: Monet sanomalehdet julkaisivat vetoomuksen, jonka suomenkieliset liikemiehet olivat allekirjoittaneet itsenäisyysjuhlassaan. Vetoomuksen tavoitteena oli, että liikeelämä osallistuisi Kauppakorkeakoulun ja kaupallisten oppilaitosten tukemiseksi keräykseen ja rahaston perustamiseen. *Helsingin Sanomat* 24.12.1919.

Alhaalla:
Iltalehdessä 27.12.1919 entinen senaattori, fennomaani Samuli Sario kirjoitti perusteilla olevan rahaston ja sen tukemisen merkityksestä Suomen talouselämälle.

jotka tarvitaan. Jos he sen tekevät, niin he varmaan ovat kunnialla olleet mukana tekemässä sitä työtä, jonka tulee luoda itsenäisen Suomen säilymisedellytyksiä."

Liikemiesten itsenäisyysjuhlassa puhui vielä tohtori Pekka Katara, joka myös painotti liikemiesten merkitystä uuden itsenäisen maan vaurauden ja hyvinvoinnin lähteenä. Tuolloinen liikemieskunta ei Kataran mielestä kuitenkaan pystynyt tuottamaan riittävästi hyvinvointia, joten tarvittiin uusia koulutettuja liikemiehiä.

Uuden rahaston tiedotuskampanja

Uuden rahaston perustaminen liitettiin läheisesti osaksi itsenäisen Suomen tulevaisuutta ja suotuisaa taloudellista kehitystä. Samalla korostettiin liikesivistyksen merkitystä vastaitsenäistyneelle maalle ja sen riippumattomalle asemalle. Itsenäisyyspäivän onnistuneiden juhlien ja rahaston järjestysmuodosta päättämisen jälkeen rahastotoimikunta aloitti laajan tiedotuskampanjan, jotta Suomalainen Liikesivistysrahasto saisi julkisuutta. Toimikunta lähetti 17. joulukuuta 1919 noin 1 300 suomenkieliselle liikemiehelle vetoomuskirjeen. Sen allekirjoitti 153 henkilöä eri puolilta Suomea, ensimmäisenä tamperelainen kenkätehtailija, suurliikemies Emil Aaltonen. Kirjeessä kerrottiin yksityiskohtaisesti uuden rahaston tarkoituksesta eli kaupallisen koulutuksen tukemisen merkityksestä ja Kauppakorkeakoulun tilanteesta sekä rahaston rahankeräyskampanjasta.

Rahastotoimikunta lähetti vetoomuskirjeen myös sanomalehdille julkaistavaksi jouluaattona 1919. Useimmat suomenkieliset sanomalehdet julkaisivatkin allekirjoituksineen ”Suomen suomalaisille liikemiehille” otsikoidun julkilausuman, joka oli

Suomalainen liikesivistysrahasto.

Suurisuuntainen kansallinen alote.

Näinä päivinä on julkisuuteen saatettu Suomen suomalaisille liikemiehille osotettu kehoitus varojen keräämiseen Suomalaisen liikesivistysrahaston luomiseksi. Kehoituksen allekirjoittajina on suurilukuinen joukko suomalaisen liikemiessäädyn edus'avimp a nimiä.

Lähimmän aiheen tähän alotteeseen on antanut se ahdinkotila, johon sodan synnyttämät taloudelliset olot ovat saattaneet maamme kauppaoppilaitokset yleensäkin, mutta eritoten

Kauppakorkeakoulua ja siihen liittyviä laitoksia lähellä olevat piirit ovat sen vuoksi ryhtyneet toimiin niiden aseman parantamiseksi. Tä ä suunniteltaessa ei kuitenkaan ole voitu olla laajemmaltikin kohd stamatta huom o'a niihin velvollisuuksiin, joita maamme uusi valtiollinen asema asettaa talouselämällemme, jotta se voisi täyttää tehtävänsä yhtenä itse näisyy emme tärkeimpiä tukipy'vä ä Suomen talouselämä on saa ava en-

Uusi Suomi julkaisi 30.12.1919 Liikesivistysrahaston perustamista suunnitelleen toimikunnan sihteerin, tohtori Pekka Kataran haastattelun rahastohankkeen alkuvaiheista ja tarkoituksesta.

päivätty Helsingissä itsenäisyyspäivänä 1919. Sen mukaan suomalaiset liikemiehet olivat jo tukeneet monia kansallisia hankkeita, mutta he eivät olleet osallistuneet riittävästi oman ammattikuntansa koulutuksen eli kauppaoppilaitosten ja Kauppakorkeakoulun tukemiseen. Erityisesti Kauppakorkeakoulu oli ”joutumassa sellaiseen taloudelliseen pulaan, että sen vastainen toiminta suorastaan uhkaa keskeytyä: varojen puutteessa oppilaitos ei pysty palkkaamaan itselleen kykeneviä opettajia. Ja juuri nykyinen taloudellisten taisteluiden aika olisi omiansa avaamaan mitä suurimpia kehitysmahdollisuuksia erikoisesti tällaiselle sivistyslaitokselle.” Koska valtio ei riittävästi tukenut kaupallisia oppilaitoksia, liikemiesten piti yhtenäisenä joukkona osallistua niiden tukemiseen, kuten oli jo tapahtunut monissa muissa maissa. Ensiksi tuli pelastaa Kauppakorkeakoulu taloudellisesta ahdingosta, ja sitten sitä tuli kehittää ajan vaatimusten mukaisesti tieteelliseksi tutkimuskorkeakouluksi. Kun nämä päämäärät oli saavutettu, ryhdyttäisiin edistämään kaupallista sivistystyötä koko Suomessa. ”Kaikki kerättävät varat kootaan yhdeksi pysyväksi rahastoksi, jonka nimenä on oleva Suomalainen Liikesivistysrahasto.”

Sanomalehdissä oli vuodenvaiheessa 1920 useita muitakin kirjoituksia uudesta rahastosta ja Kauppakorkeakoulun kehittämisestä. Kirjoitukset korostivat kaupallisen koulutuksen ja tieteellisen tutkimuksen merkitystä Suomen liike-elämälle ja taloustilanteen parantamiselle. Lisäksi sanomalehti-ilmoituksissa vedottiin liikemiehiin, jotta he tekisivät vuodenvaihteen lahjoitukset uudelle rahastolle, sillä heidän kannatti tukea oman ammattikuntansa koulutuksen parantamista.

Kauppalehti kirjoitti 19.12.1919 pääkirjoituksessaan ”Eräs liike-elämämme menestyksellisen kehityksen elinehto”, että uudessa valtiollisessa asemassa Kauppakorkeakoululla oli tärkeä tehtävä Suomen kaupan alan menestyksellisessä kehityksessä. Oppilaitosta tuli kehittää tieteellisen tutkimuksen keskukseksi, sillä Suomi tarvitsi tutkimustietoa erityisesti raha-, valuutta- ja vientikysymyksissä sekä teollisuuden kaupallisissa kysymyksissä. Kauppakorkeakoulun opettajien tuli pystyä myös seuraamaan ulkomaista tutkimusta, ja korkeakouluun tuli saada kauppatieteiden kandidaattitutkinto, jotta oppilaitos voisi valmistaa päteviä virkamiehiä muun muassa tullin, rautateiden ja postin sekä ulkomaankaupan korkeimpiin virkoihin, jotka oli tähän mennessä täytetty lähinnä oikeustieteen kandidaatin tutkinnon suorittaneilla. Lisäksi *Kauppalehden* mielestä Kauppakorkeakoulun tuli olla aikaisempaa enemmän läheisessä yhteistyössä liikemaailman kanssa esimerkiksi järjestämällä luentosarjoja liiketalouden ajankohtaisista kysymyksistä: Kauppakorkeakoulun

piti olla ”välittäjänä taloudellisen tieteellisen tutkimuksen ja Suomen suomalaisen, [eli suomenkielisen], liikemaailman välillä”.

Kauppalehti myös julkaisi vuoden 1919 viimeisessä numerossaan Liikesivistysrahaston perustamista tukevan kirjoituksen ”Kauppakorkeakoulu ja liike-elämä”, joka oli pääpiirteissään sama kuin tohtori Ernst Nevanlinnan mietintö saman vuoden keväällä.

Iltalehdessä entinen senaattori Samuli Sario kirjoitti 27.12.1919 ”Suomalainen liikesivistysrahasto. Suurisuuntainen kansallinen alote” -artikkelissaan Suomen uuden valtiollisen aseman haasteista talouselämälle: ”Suomen talouselämä on saatava entistä enemmän riippumattomaksi muista. Suomalainen yritteliäisyys on mahdollisimman laajassa mitassa saatettava yhteen maailman liike-elämän toiminta-alojen kanssa. Taloudellisten ilmiöiden ymmärtäminen maassamme on avarrettava ja syvennettävä.” Tämän vuoksi perusteilla olleen rahaston tukeminen oli Sarion mielestä tärkeää: ”Suomalaisen Liikesivistysrahaston syntyminen ja vaurastuminen koskee syvältä kansallisen tulevaisuutemme perustuksiin. Siksi suljemme tämän yrityksen mitä lämpöisemmin kaikkien isänmaallisten kansalaisten huomioon, joille Suomen kansallinen tulevaisuus on kallis ja jotka ovat valmiit sille uhrinsa antamaan.”

Helsingin Sanomat kirjoitti 28.12.1919 ”Liikesivistyksen kohottaminen” -pääkirjoituksessaan: ”Itsekohtaisesti hankittu kokemus ei enää riitä kilpailussa maailmankaupan ja maailmantalouden monisokkeloisessa työhuoneessa.” Lehti huomautti, että monissa maissa – erityisesti Saksassa – oli jo kehitetty kaupallista koulutusta. *Helsingin Sanomat* kehottikin liikemiehiä osallistumaan erityisesti Kauppakorkeakoulun tukemiseksi alkaneeseen rahastokeräykseen: ”Sellaisen liikemieskunnan kasvattaminen, jonka päämääränä ei ole vain rahan kokoaminen mahdollisimman suurissa määrin, vaan jonka toimintaa ohjaavat isänmaalliset päämäärät, koko kansan hyvinvoinnin edistäminen, on varsinkin meille, vastikään omille jaloille päässeelle ja taloudellisessa kehityksessä vielä melkein kapalossa olevalle kansalle ylen tärkeää.”

Uusi Suomi julkaisi 30.12.1919 rahaston perustamista suunnitelleen toimikunnan sihteerin, tohtori Pekka Kataran haastattelun hankkeen alkuvaiheista ja tarkoituksesta. Katara kertoi, että Kauppakorkeakoulun talouden tukeminen synnytti ajatuksen perustaa koko maan liikesivistystä tukeva rahasto. Sen vuoksi rahastosta tuli tehdä riittävän suuri: ”Suomalaisesta Liikesivistysrahastosta on näin tuleva maamme yksi taloudellisen sivistyksen tukipylväitä. Sitä kartuttaa Suomen liikesääty polvi polvelta, niin että se on kerran oleva ei vain kymmenmiljoonainen, vaan ehkä satamiljoonainenkin rahasto. Se on oleva sellainen laitos, jonka haltuun jokainen suomalainen, vallankin liikemiessäätyyn lukeutuva, jolle sydämenasiana on maamme taloudellisen sivistyksen tason ja sen kautta myöskin taloudellisen voimain kohottaminen, luottamuksella jättää säästöt, jotka hän tällaisen lempiaatteensa toteuttamiseksi on tahtonut varata.”

Kannatusyhdistyksen perustaminen ja keräyskampanja

Suomalaisen Liikesivistysrahaston Kannatusyhdistyksen perustamiskirjan allekirjoitustilaisuus oli 7. tammikuuta 1920 Helsingin Pörssiklubilla. Juhlavan tilaisuuden avulla rahaston keräyskampanja sai lisää julkisuutta. Rahastotoimikunnan puheenjohtaja, pankinjohtaja Levonius painotti puheessaan liikesivistyksen merkitystä maan sekavassa taloustilassa. Perustamiskirjan allekirjoitti 19 henkilöä tai yhtiötä, joista kukin lahjoitti rahastoon vähintään 25 000 markkaa (noin 10 000 euroa), useat vielä suurempia summia.

Kannatusyhdistyksen sääntöjen mukaan sen tarkoitus oli perustaa sekä kartuttaa ja hoitaa Suomalainen Liikesivistysrahasto -nimistä rahastoa, jonka ”varat käytetään liikesivistystä edistäviin tarkoituksiin, ensi sijassa Helsingissä toimivan suomalaisen Kauppakorkeakoulun tukemiseksi”. Jäsenmaksujen lisäksi yhdistyksen sääntöjen mukaisesti rahastoa tuli kartuttaa testamenteilla ja lahjoituksilla sekä muilla sopivilla keinoilla. Yhdistyksellä saattoi olla vähintään 25 000 markan jäsenmaksun suorittaneiden perustavien jäsenien lisäksi varsinaisia jäseniä, joiden jäsenmaksu oli vähintään 3 000 markkaa (noin 1 200 euroa), sekä kannattajajäseniä, jotka sitoutuivat maksamaan kolmen vuoden ajan 1 000 markkaa (noin 400 euroa) vuodessa tai maksamaan kerralla tai useammassa erässä viimeistään kuuden vuoden kuluessa vähintään 3 000 markan jäsenmaksun. Lisäksi yhdistyksen hallitus saattoi kutsua kunniajäseneksi henkilön, joka suurella lahjoituksella tai muulla erityisellä tavalla oli edistänyt yhdistyksen tarkoitusta. Kaikilla jäsenillä oli yhtäläiset puhe- ja äänioikeudet.

Suomalainen Liikesivistysrahasto.

Taloudellisen tulevaisuutemme kaikkein tärkeimpiä tekijöitä.

Sen tärkeys on täysin tehoin terotettava suomalaisten liikemiesten mieliin. Se ei saa unohtua ennenkuin jokainen on kykynsä mukaan kartuttanut yhteistä kekoa.

Onhan muistettavia muitakin. On sydämelle läheisiä erikoisharrastuksia: synnyinseudun tarpeet, hyväntekeväisyyslaitokset y. m. On kannatusta kaipaavia yleisiä pyrintöjä: kansanvalistus, urheilu, terveydenhoito. Ovat ennen kaikkea suojelus-kunnat.

suomalaisen liikesivistysrahaston avulla on tämä kaikki tehtävä todellisuudeksi.

Tuntuvin summin ovat suomalaiset liikemiehet lisänneet Turun suomalaisen yliopiston rahastoja. Suurisuuntaisesti ajatellen ja isänmaallisesti tuntien perusti Alfred Kordelin suomalaisen sivistys- ja edistysrahaston. Nämä laitokset palvelevat lähinnä henkisen viljelyksen tarpeita. Taloudelliset sivistyspyrinnöt ovat vielä miljonarahas-

Kauppalehti julkaisi 15.1.1920 entisen senaattori Samuli Sarion mielipidekirjoituksen, jonka hän oli kirjoittanut nimimerkillä Suomalaisen liikesivistyksen harrastaja.

Suomalaisen Liikesivistysrahaston perustamissopimuksen (7.1.1920) allekirjoittajat

J. Ax. Levonius
Pankinjohtaja

Juho Kuosmanen
Johtaja

S. A. Hohenthal
(myöh. Harima)
Johtaja

Alfr. Wiljanen
Kauppaneuvos

Walter Rydman
Maisteri, johtaja

Osakeyhtiö Systema
Arvi Kuha

Tampereen
Puuvillateollisuus
Osakeyhtiö
pp M. Lavonius

Maakauppiaitten
Osakeyhtiö
K. O. Lehtinen
Oskari Kauppi

Juho Uusimäki
Osakeyhtiö
Juho Uusimäki

K. A. Paloheimo
Fil.tri. johtaja

Otto Stenroth
Suomen Pankin
johtokunnan
puheenjohtaja

Osk. Huttunen
Kauppias

Alwar Niklander
Johtaja

Lång & Leppäaho O. Y.
H. W. Lyly

E. V. Sellgren
Kauppaneuvos

M. Lavonius
Insinööri

J. W. Paananen
Johtaja

Otto Hyvärinen
Johtaja

J. W. Taskinen
Johtaja

Kannatusyhdistyksen hallitukseen kuului aluksi sääntöjen mukaan 15 jäsentä, joista kymmenen valittiin vuosikokouksessa ja joista viisi valitsi Kauppakorkeakoulun johtokunta. Hallituksen jäsenistä kolme oli erovuorossa vuosittain.

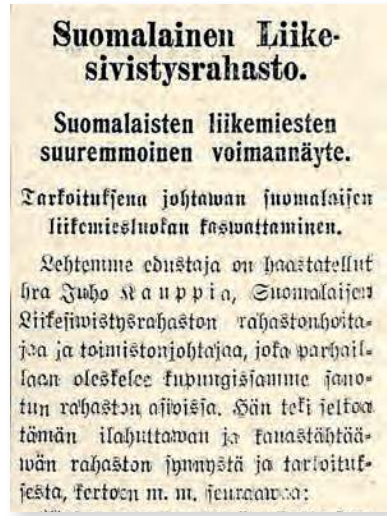
Jäsenhankintaa ja rahastokeräystä suunnitellessaan toimikunta teki keräysohjelman, jossa kaikki mahdolliset lahjoittajat oli jaoteltu kuuteen eri suuruusluokkaan: suurimman luokan lahjoittajilta pyydettäisiin vähintään 250 000 markan (noin 100 000 euroa) lahjoituksia ja pienimmän luokan lahjoittajilta vähintään 3 000 markan lahjoituksia. Luokittelun avulla kerääjät saattoivat vedota asiantuntijoiden tekemään lahjoitusarvioon ja pyytää mahdollisilta lahjoittajilta sen mukaista summaa keräykseen. Toisaalta luokittelu saattoi myös lisätä liikemiesten kilpailua siitä, kuka pystyi tekemään suurimman lahjoituksen.

Keräystä varten toimikunta palkkasi asiamiehiksi maisteri Eino Jaurin, metsänhoitaja Lauri Lounasmaan sekä maisterit Eino Ikosen ja Jaakko Laurilan. Asiamiehet saivat palkkioksi tietyn osan keräämistään varoista.

Rahaston jäsenhankinta eli keräys käynnistyi hyvin: jo ensimmäisen keräysviikon aikana rahastotoimikunta arvioi, että Helsingissä liikemiehet olivat tehneet lahjoituksia ja lahjoitussitoumuksia noin 1,5 miljoonaa markkaa (noin 600 000 euroa). Koska pelkästään pääkaupungin elinkeinoelämän tuki ei olisi riittänyt ja koska Kauppakorkeakoulu oli tarkoitettu kouluttamaan koko maan elinkeinoelämän asiantuntijoita, keräys suunnattiin koko Suomeen. Keräysohjelmassa maa oli jaettu keräyspiireihin, joilla oli omat paikallistoimikuntansa ja asiantuntijansa. Alueiden keräyksiä tehostivat erityisesti liikemiehille suunnatut paikallislehtien kirjoitukset rahastosta ja sen keräyksestä. Tämän alueellisen keräysohjelman pohjalta alkoi myöhemmin kehittyä Liikesivistysrahaston paikallistoiminta.

Valtakunnallinen keräyskampanja käynnistyi vuoden 1920 alussa. Ensimmäisiä Helsingin ulkopuolisia keräyskohteita oli Tampere, jossa keräys menestyi hyvin, vaikka myös Turun suomenkielisen yliopistohankkeen keräys oli ollut siellä tuottoisa. Tampereella Liikesivistysrahastoa tukivat muun muassa suurliikemiehet Emil Aaltonen, Rafael Haarla, Isak Julin ja Magnus Lavonius. Viipurissa oli samoihin aikoihin keräys kaupungin omaa kauppaoppilaitosta varten, mutta Liikesivistysrahasto sai suuren lahjoituksen arvovaltaiselta tehtailijalta, kauppaneuvos Feodor Sergejeffiltä. Tämä innoitti keräystä Viipurissa. Muita tuottoisia keräyskaupunkeja olivat Oulu, Vaasa, Kuopio, Sortavala, Kajaani ja Lappeenranta. Sitä vastoin Turussa keräys alkoi muita paikkakuntia myöhemmin helmikuussa 1921, sillä turkulaiset halusivat aluksi keskittyä oman suomenkielisen yliopistonsa keräyskampanjaan.

Alun perin tavoitteena oli, että rahaston Kannatusyhdistys olisi aloittanut toimintansa vuoden 1920 lopulla, mutta tuolloin monilla paikkakunnilla keräystoiminta oli vielä kesken. Koska rahaston tukijoiksi haluttiin mahdollisimman suuri osa suo-

Suomalainen Liikesivistysrahasto.

Suomalaisten liikemiesten suuremmoinen voimannäyte.

Tarkoituksena johtavan suomalaisen liikemiesluokan kasvattaminen.

Lehtemme edustaja on haastatellut hra Juho Kauppia, Suomalaisen Liikesivistysrahaston rahastonhoitajaa ja toimistonjohtajaa, joka parhaillaan oleskelee kaupungissamme jaotun rahaston asioissa. Hän teki seltoa tämän ilahuttavan ja kauastähtäävän rahaston synnystä ja tarkoituksesta, kertoen m. m. seuraavaa:

Vaasa-lehti julkaisi 24.9.1920 Liikesivistysrahaston sihteeri Juho Kaupin haastattelun rahaston toiminnan tavoitteista ja rahastokeräyksen edistymisestä.

menkielisistä liikemiehistä, keräyskampanjaa jatkettiin syksyyn 1921 asti. Tuolloin oli koossa yhteensä 6 268 600 markkaa (noin 2 miljoonaa euroa) 481 lahjoittajalta. Helsingissä keräys tuotti eniten: 146 lahjoittaa antoi yhteensä yli 2,8 miljoonaa markkaa (noin 900 000 euroa) eli hieman alle puolet lahjoituksista ja lahjoitussitoumuksista. Vuoden 1921 loppuun mennessä rahasto oli saanut lahjoituksia yhteensä noin 9,5 miljoonaa markkaa (noin 3 miljoonaa euroa).

Liikesivistysrahaston keräyksen kanssa kilpaili ruotsinkielisen kauppakorkeakoulun keräyskampanja. Tämä oli osa suomenkielisen ja ruotsinkielisen koulutuksen välillä käytyä kilpailua: 1920-luvulla kielipoliittinen kiista kuumeni, kun ruotsinkielisen Åbo Akademin ja suomenkielisen Turun Yliopiston perustamisen jälkeen monet suomenkieliset vaativat Helsingin yliopiston muuttamista kokonaan suomenkieliseksi. Vuonna 1920 Helsingin Högre Svenska Handelsläroverket päätti aloittaa keräyskampanjan, jonka tarkoitus oli kerätä ruotsinkielisiltä liikemiehiltä varoja vararahastoon tukemaan oppilaitoksen toimintaa sekä toiminnan kehittämistä. Nimittäin myös Helsingin ruotsinkielisellä kauppakorkeakoululla oli 1920-luvun alussa talousvaikeuksia sodanjälkeisen inflaation vuoksi. Ruotsinkielisen kauppakorkeakoulun keräys menestyi kuitenkin Liikesivistysrahaston keräystä heikommin, sillä vuonna 1926 vararahaston suuruus oli korkoineen 1,5 miljoonaa markkaa (noin 0,5 miljoonaa euroa). Sen turvin vuonna 1927 aloitti toimintansa Helsingissä Svenska Handelshögskolan. Samana vuonna perustettiin Turkuun Suomen kolmas kauppakorkeakoulu, ruotsinkielinen Handelshögskolan vid Åbo Akademin.

Liikesivistysrahaston keräyksen alun hyvä onnistuminen vaikutti osaltaan Kauppakorkeakoulun kehittämiseen: liikemiehiltä saatu tuki antoi oppilaitokselle mahdollisuuden jatkaa akatemisoitumista eli opetusohjelman laajentamista ja kehittämistä yliopistotasoiseksi, tieteelliseksi oppilaitokseksi. Jo maaliskuussa 1920 Kauppakorkeakoulun hallitus päätti muuttaa vanhemman opettajan virat professuureiksi eli perustaa kansantaloustieteen, kauppaopin, kemian ja tavaraopin, kauppamatematiikan sekä kirjanpidon ja bilanssiopin vakinaiset professuurit sekä talousmaantieteen ja kauppaoikeuden ylimääräiset professuurit. Niiden viranhaltioille tuli sama pätevyysvaatimus kuin Helsingin yliopiston professoreille eli lisensiaatin tutkinto. Lisäksi joulukuussa 1920 perustettiin kauppatieteiden kandidaatin tutkinto, jonka pystyi suorittamaan Kauppakorkeakoulun päästötutkinnon jatko-opintoina vähintään neljässä oppiaineessa. Myös yliopistoissa suoritettiin tuolloin filosofian kandidaatin tutkinto neljässä oppiaineessa. Ensimmäinen kauppatieteiden kandidaatti valmistui vuonna 1922.

Kauppakorkeakoulun uudet professuurit jouduttivat tieteellisten tutkintojen suorittamista ja siten myös tulevien professorien pätevöitymistä. Vuonna 1921 tarkastettiin kaksi suomalaista kauppatieteellistä väitöskirjaa. Kauppakorkea-

Professori Wäinö Bonsdorff ja ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoita keväällä 1929 Kauppakorkeakoulun laboratoriossa.

koulun oman tohtorintutkinnon perustaminen kesti kuitenkin vielä vuosia, joten sitä ennen suomalaisten tutkijoiden kauppatieteiden väitöskirjat tarkastettiin yliopistoissa. Kauppakorkeakoulun yhteys erityisesti Helsingin yliopistoon oli pitkään hyvin vahva myös sen vuoksi, että korkeakoulun opettajat olivat opiskelleet Helsingin yliopistossa ja osa myös väitellyt siellä, ja Kauppakorkeakoulu sijaitsi aivan Helsingin yliopiston vieressä Fabianinkadulla. Jo vuonna 1911 myöhemmin nimensä Helsingin yliopistoksi muuttaneessa Aleksanterin-Yliopistossa oli tarkastettu Kauppakorkeakoulun kirjanpidon opettajan Ilmari Koveron kansantaloustieteen väitöskirja *Die Bewertung der Vermögensgegenstände in den Jahresbilanzen der privaten Unternehmungen mit besonderer Berücksichtigung der nicht realisierten Gewinne und Verluste.* Se oli liiketaloustieteen ensimmäinen suomalainen väitöskirja ja myös yksi varhaisista saksankielisistä laskentatoimen tutkimuksista.

Heinäkuussa 1921 Kauppakorkeakoulun entinen rehtori ja tulevan kauppa- ja liikkeenhoito-opin professori Kyösti Järvinen väitteli Kielin yliopistossa tutkimuk-

JUHO KAUPPI

Toimitusjohtaja Juho Kauppi (1880–1961) oli Suomalaisen Liikesivistysrahaston Kannatusyhdistyksen toinen sihteeri ja rahastonhoitaja vuosina 1920–1930 sekä myöhemmin 1943–1946. Hän oli *Liikeapulainen*-lehden vastaava päätoimittaja vuosina 1909–1918 ja Suomen Liikeapulaisten Liiton sihteeri ja keskustoimiston hoitaja 1914, Kirja-Osakeyhtiö Tiedon toimitusjohtaja vuodesta 1912 sekä Savo-Karjalan Osake-Pankin pankinjohtaja Heinolassa 1930–1943. Vuonna 1945 julkaistiin Juho Kaupin kirjoittama Suomalaisen Liikesivistysrahaston 25-vuotishistoriikki.

sellaan *Der Zahlungsverkehr im Aussenhandel Finnlands vor der Ausbildung des einheimischen Bankwesens.* Kyösti Järvinen oli tehnyt tutkimusta Kielin maailmantaloudellisessa tutkimuslaitoksessa professori Bernhard Harmsin ohjauksessa. Tätä ennen Kyösti Järvinen oli jo 1890-luvulla opiskellut Berliinissä erityisesti finanssitiedettä ja julkaissut vuonna 1899 väitöskirjaksi tarkoitetun käsikirjoituksen *Suomen maalaiskunnat ja niiden talous 1890-luvun alussa. Finanssitilastollinen tutkimus.* Aleksanterin-Yliopiston filosofinen tiedekunta kuitenkin hylkäsi väitöskirjan osittain sen vuoksi, että kansantaloustiede oli syrjäyttämässä poliittista taloustiedettä, osittain kielipoliittisten syiden vuoksi. Kauppakorkeakoulun kirjanpidon ja bilanssiopin tuleva professori Ilmari Kaitila väitteli Helsingin yliopistossa myös vuonna 1921 tutkimuksellaan *Omaisuusvuosibilanssin luonne ja omaisuusarvostus käytännössä*, joka oli ensimmäinen suomenkielinen liiketaloustieteen väitöskirja.

Kannatusyhdistys järjestäytyy

Kun vuonna 1919 valittu toimikunta oli hoitanut rahaston keräyskampanjaa lähes kahden vuoden ajan, Suomalaisen Liikesivistysrahaston Kannatusyhdistys r.y:n ensimmäinen sääntömääräinen kokous eli perustava kokous pidettiin 9. syyskuuta 1921 Helsingin Pörssisalissa. Tuona päivänä kaupungissa oli paljon liikemiehiä, sillä samaan aikaan järjestettiin Suomen ensimmäiset kauppa- ja teollisuuspäivät. Kannatusyhdistyksen ensimmäiseksi hallituksen puheenjohtajaksi valittiin pankinjohtaja J. Ax. Levonius ja varapuheenjohtajaksi tohtori K. A. Paloheimo. Lisäksi hallitukseen valittiin yhdeksän jäsentä eri kaupungeista – kaksi Helsingistä sekä yksi Kuopiosta, Tampereelta, Oulusta, Sortavalasta, Vaasasta, Viipurista ja Turusta – ja viisi jäsentä Kauppakorkeakoulusta.

Perustavassa kokouksessa päätettiin jättää rahastoon kertyneet yli kuusi miljoonaa markkaa (noin 1,9 miljoonaa euroa) Kannatusyhdistyksen hallituksen hoitoon. Samalla päätti työnsä marraskuussa 1919 valittu toimikunta. Rahastonhoitajaksi ja sihteeriksi nimitettiin toimitusjohtaja Juho Kauppi, joka oli rahaston toiminnan alusta alkaen hoitanut rahastonhoitajan ja sihteerin tehtäviä.

Liikesivistysrahaston säännöt mahdollistivat monipuolisen taloudenhoidon sekä varojen sijoittamisen turvallisesti ja tuottavasti. Suomalainen Liikesivistysrahasto kuului 1900-luvun alkupuoliskolla niiden suurten suomalaisten tiedesäätiöiden joukkoon, jotka käyttivät aktiivisesti varallisuuden kartuttamiseen monia eri keinoja kuten keräyksiä ja sijoitustoimintaa sekä vastaanottivat testamenttilahjoituksia ja omistivat kiinteistöjä. Sijoitustoimintaa varten rahasto perusti finanssivaliokunnan, jolla oli hyvin tärkeä tehtävä: sen piti hoitaa 1920-luvun alun

1910–1920-luvulla Suomessa oli muitakin valtakunnallisia keräyskampanjoita, kuten Turun suomenkielistä yliopistoa varten tehty keräys. Vuonna 1920 perustetun yksityisen Turun Suomalaisen Yliopiston vihkiäisjuhlaa ja ensimmäistä promootiota vietettiin 12. toukokuuta 1927. Kuvassa promootiokulkue kulkee pitkin Kauppatorin laitaa. Taustalla näkyy yliopiston päärakennus, joka oli entinen hotelli Phoenixin talo.
Kuva: Turun yliopiston mediapankki.

vaikeassa taloustilanteessa rahaston varoja ja näin säilyttää lahjoittajien luottamus rahastoon.

Finanssivaliokuntaan pyrittiin valitsemaan maan parhaita sijoitusasiantuntijoita. Sen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin J. Ax. Levonius ja muiksi jäseniksi Kannatusyhdistyksen hallituksen jäsenet, Rake Oy:n toimitusjohtaja, konsuli Alwar Niklander ja Suomen Pankin johtokunnan puheenjohtaja (vastaa nykyistä pääjohtajaa), senaattori Otto Stenroth sekä hallituksen ulkopuolelta Kansallis-Osake-Pankin varapääjohtaja, varatuomari Anders Wikstén.

Finanssivaliokunta teki joulukuussa 1921 ehdotuksen rahaston varojen sijoittamisesta. Sen mielestä varoja tuli sijoittaa ensisijaisesti Suomen valtion obligaatioihin. Niiden vuotuinen korko oli tuolloin noin seitsemän prosenttia, joten niistä saattoi saada hyvän tuoton pitkäaikaisena sijoituksena. Toiseksi finanssivaltiokunta ehdotti sijoittamista täyden vakuuden kiinteistökiinnityksiin, kuten asunto-osakeyhtiöiden lainoihin. Loput varat tuli käyttää pankkitalletuksiin, jotta kaikkia varoja ei sidottaisi pitkäaikaisiin sijoituksiin. Sitä vastoin finanssivaliokunta ei suositellut, että rahaston varoja sijoitettaisiin tilapäisiin velkakirjalainoihin, sillä ne olivat riskialttiita.

Kannatusyhdistyksen hallitus päättikin joulukuussa 1921 uusien ohjeiden mukaisesti, että rahasto hankkii obligaatioita miljoonalla markalla. Lisäksi helmikuussa 1922 hallitus päätti myöntää Turun kaupungille miljoonan markan (noin 330 000 euroa) lainan viideksi vuodeksi yhdeksän prosentin korolla. Suurin osa Liikesivistysrahaston varallisuudesta sijoitettiin kuitenkin aluksi maksukykyisten yritysten kiinnelainoihin. Näin vuonna 1925 rahaston varoista noin 80 prosenttia oli kiinnelainoissa, 10 prosenttia pankkitalletuksissa, yli 8 prosenttia obligaatioissa ja osakkeissa ainoastaan 0,2 prosenttia.

Vaikean taloustilanteen vuoksi Liikesivistysrahasto ei vastaanottanut juurikaan uusia lahjoituksia 1920-luvun alkupuolella. Rahaston alkukeräyksessä oli vastaanotettu käteislahjoitusten lisäksi Kannatusyhdistyksen kannatusjäsenten jäsenmaksuina monivuotisia lahjoitus- ja kannatusmaksusitoumuksia, sillä 1920-luvun alun taloustilanteessa harva yritys pystyi kerralla maksamaan suuria lahjoituksia. Vuonna 1922 Kannatusyhdistyksen hallitus päätti, että rahasto voi vastaanottaa myös velkakirjoja jäsenmaksuina. Alkuvuosina suurin osa jäsenmaksuista oli useampivuotisia sitoumuksia. Lopulta kaikkia pitkäaikaisten sitoumusten maksuja ei saatu rahastolle, ja pahimmillaan rahaston bruttovarallisuudesta yli puolet oli perimättömiä saatavia. Niinpä rahasto päätti uloshakea joitakin maksuja jopa oikeusteitse. Koska lamakauden vuoksi jotkut lahjoittajista olivat tulleet maksukyvyttömiksi, Kannatusyhdistys kuitenkin päätti olla perimättä pieniä maksusitoumuksia, sillä se ei olisi rahaston arvon mukaista. Lisäksi hallitus päätti pienentää joitakin jäsenmaksusitoumuksia sitoumusten tekijöiden anomuksien perusteella.

Maksamattomat jäsenmaksut työllistivät Kannatusyhdistyksen hallitusta 1920-luvun alusta alkaen. Osa maksusitoumuksista raukesi yritysten konkurssien vuoksi, mutta lopulta vain noin 4,5 prosenttia pitkäaikaisista maksusitoumuksista jäi saamatta 1920-luvulla. Rahaston pitikin kehittää rahakeräyksien periaatteita, ja vuoden 1929 jälkeen se ei enää ottanut vastaan monivuotisia maksusitoumuksia. Toisaalta kun taloustilanne myöhemmin parani, monet aikaisemmin maksuvaikeuksissa olleet yhtiöt ja henkilöt korvasivat Liikesivistysrahastolle aiheutuneet menetykset uusilla lahjoituksillaan.

JULKAISIJA	Liikesivistysrahasto
OHJAUSRYHMÄ	Kauppaneuvos Heikki Timonen (pj) Emeritusprofessori Kari Lilja Tutkimusprofessori Mika Pantzar Professori Markku Kuisma Toimitusjohtaja Johanna Vesterinen Historiantutkija, FT Tero Halonen Toimitusjohtaja Tora Bränn
TEKSTIT JA TOIMITUS	Tero Halonen, Bränn & Bränn Oy
ULKOASU JA TAITTO	Maria Appelberg, Station Mir Oy
KANSI	Paula Salviander, SalviaDesign
KUVATOIMITUS	Tero Halonen, Bränn & Bränn Oy
KUVAT	Liikesivistysrahaston Kannatusyhdistys r.y:n kuva-arkisto, Helsingin kaupunginmuseo, Lehtikuva Oy, Kimmo Levonen, Museovirasto, Sini Pennanen
PAINO	Grano Oy, Helsinki 2019

© Liikesivistysrahasto, Bränn & Bränn Oy, Tero Halonen

ISBN 978-951-96013-9-7

LIIKESIVISTYSRAHASTO perustettiin vuonna 1919 tukemaan erityisesti Kauppakorkeakoulua (nykyisin Aalto-yliopiston kauppakorkeakoulu) ja samalla tukemaan liikesivistyksen kehittämistä Suomessa. Rahasto on sadan vuoden ajan vaikuttanut suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen tukemalla monipuolisesti kauppa- ja taloustieteellistä tutkimusta ja koulutusta sekä tiedotus- ja julkaisutoimintaa. Sen valtakunnallinen apurahanjako on osaltaan lisännyt myös käytännön liike-elämää palvelevaa asiantuntijuutta.